Kohtulahendite kogumik

KOHTUJURISTI ETTEPANEK
JULIANE KOKOTT
esitatud 26. aprillil 2012[1]

Kohtuasi C-619/10

Trade Agency Ltd
versus
Seramico Investments Ltd

(eelotsusetaotlus, mille on esitanud Augstākās tiesas Senāts (Läti))

Määrus (EÜ) nr 44/2001 — Kohtuotsuste tunnustamine ja täitmine — Keeldumise alused — Määruse nr 44/2001 artikkel 34 — Määruse nr 44/2001 artikli 54 alusel väljastatud tunnistus — Menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamine — Tagaseljaotsuse tegemise menetlus — Avalik kord — Ilma sisulise kontrolli ja põhjenduste esitamiseta tehtud otsused — Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele

I. Sissejuhatus

1. Läti Vabariigi kõrgeima kohtu eelotsusetaotluses palutakse tõlgendada nõukogu 22. detsembri 2000. aasta määruse (EÜ) nr 44/2001 kohtualluvuse ja kohtuotsuste täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades[2] artikli 34 punkte 1 ja 2 ning artiklit 54.

2. Artikli 34 punkti 2 kohaselt võib jätta tunnustamata või täidetavaks kuulutamata tagaseljaotsuse, mis on tehtud kostja suhtes, kellele ei olnud hagiavaldust kätte toimetatud piisavalt aegsasti ja niisugusel viisil, et ta oleks saanud end kaitsta. Määruse artikkel 54 näeb ette, et otsuse teinud liikmesriik väljastab tunnistuse erinevate menetluse aluseks olnud andmete kohta. See tunnistus tuleb esitada koos kohtuotsuse täidetavaks kuulutamise taotlusega. Seal nimetatud teabe hulka kuulub ka hagiavalduse kättetoimetamise kuupäev. Seetõttu kerkib käesolevas asjas küsimus täidetavaks kuulutamise taotluse saanud liikmesriigi kohtu pädevuse ulatusest hagiavalduse kättetoimetamise kontrollimisel: kas ta võib tunnistusel olevast kättetoimetamise kuupäevast hoolimata lisaks kontrollida, kas menetluse algatamist käsitlev dokument on kätte toimetatud, või on tunnistus selles osas siduv?

3. Artikli 34 punktis 2 toodud keeldumise alust ei saa kohaldada juhul, kui kostja ei algatanud kohtuotsuse teinud riigis tagaseljaotsuse vaidlustamise menetlust, kuigi tal oli selleks võimalus. Käesolev menetlus annab Euroopa Kohtule võimaluse veelgi täpsustada oma kohtupraktikat küsimuses, millal on kostjal kohustus otsuse teinud liikmesriigis see otsus vaidlustada. Tuleb selgitada, kas kostjal on selline kohustus ka juhul, kui talle toimetati tema suhtes tehtud otsus kätte esmakordselt alles täitemenetluses.

1 — Algkeel: saksa.

2 — EÜT L 12, lk 1; ELT eriväljaanne 19/04, lk 42.

4. Lõpuks puudutab käesolev kohtuvaidlus ka määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 sisalduvat avaliku korra tingimust. Sellega seoses soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas Euroopa Liidu põhiõiguste harta [3] artiklis 47 sätestatud kostja õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele on kooskõlas see, kui kohtuotsuse teinud riigi kohus ei kontrolli enne tagaseljaotsuse tegemist hagiavalduse sisulist põhjendatust ega esita tagaseljaotsuses ka rohkem põhjendusi.

II. Õiguslik raamistik

5. Määruse nr 44/2001 artikkel 34 näeb ette tunnustamisest keeldumise alused ja sätestab:

„Otsust ei tunnustata:

1. kui tunnustamine oleks selgelt vastuolus selle liikmesriigi avaliku korraga, kus tunnustamist taotletakse;

2. kui otsus on tehtud tagaselja ning kostjale ei olnud menetluse algatamist käsitlevat dokumenti või võrdväärset dokumenti kätte toimetatud piisavalt aegsasti [ja niisugusel viisil], et ta oleks saanud end kaitsta, välja arvatud juhul, kui kostja ei algatanud otsuse vaidlustamise menetlust siis, kui tal oli selleks võimalus; [täpsustatud tõlge] […]"

6. Artikkel 54 puudutab otsuse teinud liikmesriigi kohtu poolt väljastatavat tunnistust:

„Otsuse teinud liikmesriigi kohus või pädev asutus annab huvitatud poole taotlusel välja tunnistuse, kasutades käesoleva määruse V lisas esitatud tüüpvormi."

7. V lisa sisaldab artikli 54 alusel väljastatava tunnistuse näidist:

„Määruse artiklites 54 ja 58 nimetatud tunnistus kohtuotsuste ja kohtulahendite kohta […]

4.4. Menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamise kuupäev, kui otsus on tehtud tagaselja […]"

III. Asjaolud

8. Äriühing Seramico Investments Limited (edaspidi „Seramico") esitas Inglise High Courtile hagi äriühingu Trade Agency Limited (edaspidi „Trade Agency") ja veel ühe kostja vastu 289 122,10 Suurbritannia naelsterlingi (edaspidi „GBP") tasumise nõudes.

9. Trade Agency ei esitanud kohtule vastust hagiavaldusele, mistõttu High Court of Justice'i Queen's Bench Division tegi 8. oktoobril 2009 tagaseljaotsuse, milles ta kohustas Trade Agencyt maksma 293 582,98 GBP-d ning põhjendas seda järgmiselt: „Ta ei vastanud talle kättetoimetatud hagiavaldusele. Seetõttu tuleb kohustada teda maksma hagejale 289 122,10 GBP-d, millele lisandub selle otsuse kuupäevani kogunenud viivitusintress summas 130,00 GBP-d. Kokku tuleb tal hagejale maksta 293 582,98 GBP-d."

10. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu andmetel on Inglise High Courti poolt määruse nr 44/2001 artikli 54 alusel väljastatud tunnistusele märgitud: „Teade hagiavalduse esitamise kohta toimetati kätte 10. septembril 2009."

3 — Euroopa Liidu põhiõiguste harta kuulutati kõigepealt pidulikult välja 7. detsembril 2000 Nice'is (EÜT 2000, C 364, lk 1) ja seejärel veel kord 12. detsembril 2007 Strasbourgis (ELT 2007, C 303, lk 1, ja ELT 2010, C 83, lk 389).

11. 28. oktoobril 2009 esitas Seramico Latvijas Republikas Rīgas pilsētas Ziemeļu rajona tiesale taotluse High Courti otsuse Lätis täidetavaks kuulutamiseks. Taotlusele olid lisatud nimetatud kohtuotsuse koopia ja määruse nr 44/2001 artiklis 54 ettenähtud tunnistus. Taotlus rahuldati 5. novembri 2009. aasta täitmismäärusega. Selle peale esitatud Trade Agency apellatsioonkaebuse jättis Rīgas apgabaltiesas Civillietu tiesas kolēģija 3. märtsi 2010. aasta otsusega rahuldamata.

12. Trade Agency esitas Augstākās tiesas Senātsile, eelotsusetaotluse esitanud kohtule, apellatsioonikohtu 3. märtsi 2010. aasta otsuse peale edasikaebuse ning väitis, et Ühendkuningriigis toimunud kohtumenetluses rikuti tema õigust õiglasele kohtulikule arutamisele, mistõttu tuleks keelduda High Courti otsuse tunnustamisest Läti Vabariigis.

IV. Eelotsusetaotlus

13. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peatas seetõttu menetluse ja esitas Euroopa Liidu Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:

„1. Kas juhul, kui välismaise kohtu otsusele on lisatud määruse nr 44/2001 artiklis 54 nimetatud tunnistus, kuid vaatamata sellele väidab kostja, et talle ei ole kohtuotsuse teinud liikmesriigis hagiavaldust kätte toimetatud, on selle liikmesriigi kohus, kus täitmist taotletakse, hinnates, kas esineb määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 2 ettenähtud alus tunnustamisest keeldumiseks, pädev omal algatusel kontrollima tunnistuses sisalduva teabe vastavust tõenditele? Kas selle liikmesriigi kohtu, kus täitmist taotletakse, nii ulatuslik pädevus on kooskõlas määruse nr 44/2001 põhjendustes 16 ja 17 nimetatud õigusemõistmist puudutava vastastikuse usalduse põhimõttega?

2. Kas tagaseljaotsus, milles lahendatakse vaidlus sisuliselt, kontrollimata hagiavalduse eset ja selle põhjendusi, ning milles ei esitata ühtki argumenti hagi sisulise põhjendatuse kohta, on kooskõlas harta artikliga 47 ja selles sisalduva kostja õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele?"

14. Euroopa Kohtus toimunud kirjalikus menetluses osalesid lisaks Seramicole ja Trade Agencyle Saksamaa, Prantsuse, Iirimaa, Itaalia, Läti, Leedu, Madalmaade, Poola, Portugali ja Ühendkuningriigi valitsus ning Euroopa Komisjon.

15. Euroopa Kohtus toimus 8. veebruaril 2012 kohtuistung, millel olid esindatud Trade Agency, Saksamaa, Prantsuse, Iirimaa, Läti, Poola ja Ühendkuningriigi valitsus ning komisjon.

V. Hinnang

A. *Esimene eelotsuse küsimus*

16. Vastavalt artikli 34 punktile 2 ei tunnustata otsust, kui otsus on tehtud tagaselja ning kostjale ei olnud menetluse algatamist käsitlevat dokumenti kätte toimetatud piisavalt aegsasti ja niisugusel viisil, et ta oleks saanud end kaitsta. Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas määruse artiklis 54 nimetatud tunnistuse olemasolul, millele on märgitud hagiavalduse kättetoimetamise kuupäev, ei tohi täitemenetluses enam küsimuse alla seada kättetoimetamise fakti.

17. Artikli 34 punkt 2 sätestab aga ka, et seda keeldumise alust ei tohi kasutada juhul, kui kostja ei algatanud liikmesriigis, kus otsus tehti, selle otsuse vaidlustamise menetlust siis, kui tal oli selleks võimalus.

18. Kõigepealt selgitan ma, millises ulatuses võib täitmise liikmesriigi kohus artikli 34 punkti 2 raames kontrollida hagiavalduse kättetoimetamist (allpool punkt 1). Seejärel käsitlen seda, millistel tingimustel ei tohi sellele keeldumise alusele tugineda juhul, kui otsust ei vaidlustatud selle teinud liikmesriigis (allpool punkt 2).

1. Kontrollipädevuse ulatus kättetoimetamise osas

19. Enne kui ma asun käsitlema kontrollipädevuse ulatust artiklis 54 nimetatud tunnistuse olemasolul, sooviksin üldjoontes kirjeldada täidetavaks kuulutamise menetlust määruse nr 44/2001 järgi, kuna eelkõige on artikli 34 punkti 2 teleoloogiline tõlgendamine võimalik üksnes määrusega loodud süsteemi arvestades.

a) Määruse süsteem

20. Otsuse täidetavaks kuulutamise menetlus määruse nr 44/2001 järgi toimub kahes etapis. Esimeses etapis toimub täidetavaks kuulutamine peaaegu automaatselt, millele eelneb ühekordne, formaalne esitatud dokumentide kontroll.[4] Selleks on vaja esitada otsuse kinnitatud ärakiri, mille täitmist taotletakse, ning põhimõtteliselt ka määruse artiklis 54 nimetatud tunnistus, erandeid selles osas sisaldab määruse artikkel 55.

21. Keeldumise aluste kontrollimine on võimalik alles teises menetluse etapis. Võlgnik võib täitmismääruse edasi kaevata määruse artikli 43 järgi. Apellatsioonkaebust arutav kohus võib täitmismääruse tühistada määruse nr 44/2001 artikli 45 lõike 1 järgi üksnes artiklites 34 ja 35 toodud tunnustamisest keeldumise alustel.

22. Käesolevast eelotsusetaotlusest ei nähtu selgelt, kas põhikohtuasjas leidis aset piiriülene või siseriiklik hagiavalduse kättetoimetamine. Artikli 34 punkti 2 kohaldatavuse üle otsustamisel ei oma see aga tähtsust, sest see säte on mõlemal juhul asjakohane.[5]

b) Määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 2 ja artikli 54 tõlgendamine

23. Esimene eelotsuse küsimus puudutab peamiselt täidetavaks kuulutamise üle otsustava kohtu kontrollipädevuse ulatust. Kas see kohus võib hoolimata tunnistusele vastavalt artiklile 54 märgitud kättetoimetamise kuupäevast kontrollida dokumendi kättetoimetamist ja asuda isegi seda eitavale seisukohale?

24. Artikli 34 punkti 2 sõnastus, mille kohaselt võib tunnustamisest keelduda, kui kostjale ei olnud menetluse algatamist käsitlevat dokumenti kätte toimetatud piisavalt aegsasti ja niisugusel viisil, et ta oleks saanud end kaitsta, räägib esmalt ulatusliku kontrollipädevuse kasuks.

25. Euroopa Kohus on seoses Brüsseli konventsiooniga rõhutanud, et see tagab kostja, kelle suhtes on tehtud tagaseljaotsus, õiguste tõhusa kaitse. Sel põhjusel on kohtudokumentide kättetoimetamise nõuetekohasuse hindamise pädevus antud nii selle riigi kohtule, kus otsus langetati, kui selle riigi kohtule, kus otsust täidetakse.[6]

4 — Vt määruse nr 44/2001 põhjendus 17.

5 — Vt selle kohta 11. juuni 1985. aasta otsus kohtuasjas 49/84: Debaecker ja Plouvier (EKL 1985, lk 1779, punktid 11–13).

6 — 15. juuli 1982. aasta otsus kohtuasjas 228/81: Pendy Plastic Products (EKL 1982, lk 2723, punkt 13) ja 3. juuli 1990. aasta otsus kohtuasjas C-305/88: Lancray (EKL 1990, lk I-2725, punkt 28).

26. Kostja kaitseõiguste tähtsust kordas Euroopa Kohus määruse nr 44/2001 artikli 43 punkti 2 osas ka kohtuasjas ASML. Artikli 34 punkti 2 raames võib teine kohus, kes otsustab otsuse tunnustamise ja täidetavaks kuulutamise üle, kättetoimetamise üle kontrollida. Euroopa Kohus leidis seega, et ka määruse alusel tagatakse kostja kaitseõiguste järgimine tagaseljaotsuse tegemisel kahekordse kontrolli kaudu.[7] Taolise otsuse tegemisel tugineti sõnaselgelt asjaolule, et vastavalt määruse nr 44/2001 artikli 26 lõikele 2 koostoimes määruse nr 1348/2000[8] artikli 19 lõikega 2 on otsuse teinud kohus piiriülese kättetoimetamise puhul juba kohustatud kontrollima, kas hagiavaldus saadi kätte piisavalt aegsasti, et kostja oleks saanud end kaitsta.

27. Iirimaa valitsus kahtleb siiski selles, kas Euroopa Kohtu seisukohti kohtuotsuses ASML on võimalik üle kanda käesolevale asjale. Nimelt ei tulene sellest kohtuotsusest, et ka seal oleks põhikohtuasjas esitatud tunnistus. Tunnistuse olemasolul langeb aga ära vajadus kättetoimetamise kahekordseks kontrolliks.

28. Õige on märkus, et kohtuotsus ASML ei nimeta tunnistust otsesõnu. Pigem on aga võimalik, et artiklis 54 nimetatud tunnistus oli olemas, kuna määruse nr 44/2001 järgi see reeglina nii on. Kohtuotsus seda aga ei puuduta. Euroopa Kohtu seisukoht kahekordse kontrolli osas kehtib aga ka selliste juhtumite kohta, kui tunnistus on olemas. Seda selgitan ma järgnevalt.

i) Määruse grammatiline ja süstemaatiline tõlgendamine

29. Artikli 54 kohaselt annab otsuse teinud liikmesriigi kohus või pädev asutus huvitatud poole taotlusel välja tunnistuse, kasutades määruse nr 44/2001 V lisas esitatud tüüpvormi. Vastavalt V lisale peab tunnistuse punktis 4.4 olema märgitud menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamise kuupäev, kui otsus on tehtud tagaselja. See tunnistus tuleb vastavalt artikli 53 lõikele 2 lisada kohtuotsuse täitmise taotlusele.[9]

30. Määruse sõnastusest ei ole võimalik järeldada, et tunnistuses sisalduvad andmed menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamise kohta oleksid siduvad täitmismääruse peale esitatud apellatsioonkaebuse menetlemise raames.

31. Teisalt välistab määrus teatud asjaolud sõnaselgelt kohtuotsuse täitmise riigi kohtu kontrolli alt. Nii näeb näiteks artikli 35 lõige 2 ette, et artikli 35 lõikes 1 märgitud juhul on talle pädevuse aluseid kontrollides siduvad otsuse teinud liikmesriigi kohtu tuvastatud asjaolud. Ja määruse artikli 36 kohaselt ei või mitte mingil juhul kontrollida välismaise kohtuotsuse sisu.

32. Kui määrus läheb seda teed, et kohtuotsuse täitmise riigi kohtu pädevusest välistatakse üksikud asjaolud sõnaselgelt, tähendaks see, et ülejäänud osas lähtub määrus täitmise riigi kohtu pädevusest kontrollida ise üksikute normide kohaldamise tingimusi. See oleks nii ka artikli 34 punkti 2 puhul.

33. Süstemaatilise tõlgendamise raames tuleb puudutada ka määruse nr 44/2001 artiklis 54 nimetatud tunnistuse ja määruse (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega,[10] artikli 42 lõikes 1 nimetatud tõendi erinevust. Viimati nimetatud määruse artikli 41 lõige 2 ja artikli 42 lõige 2 näevad samuti ette tõendi, mis kaasneb täitmisele pööratava kohtuotsusega. Selle tõendi osas on Euroopa Kohus märkinud, et kohtuotsuse täitmise liikmesriigi kohtul ei ole pädevust kontrollida tõendis märgitud andmeid.[11]

7 — 14. detsembri 2006. aasta otsus kohtuasjas C-283/05: ASML (EKL 2006, lk I-12041, punkt 29).

8 — Nüüd määrus nr 1393/2007.

9 — Määruse nr 44/2001 artikkel 55 näeb ette alternatiivid, kui artiklis 54 nimetatud tunnistust ei esitata.

10 — Nõukogu 27. novembri 2003. aasta määrus (EÜ) nr 2201/2003, mis käsitleb kohtualluvust ning kohtuotsuste tunnustamist ja täitmist kohtuasjades, mis on seotud abieluasjade ja vanemliku vastutusega, ning millega tunnistatakse kehtetuks määrus (EÜ) nr 1347/2000 (ELT L 338, lk 1; ELT eriväljaanne 19/06, lk 243).

11 — 22. detsembri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-491/10 PPU: Aguirre Zarraga (EKL 2010, lk I-14247, punkt 54).

34. Mõlemad määrused ning tunnistust ja tõendit puudutavad sätted on aga siiski liiga erinevad, et oleks võimalik tõmmata paralleele nende siduvuse osas. Määrus nr 2201/2003 näeb ette süsteemi, kus kohtuotsused, mis käsitlevad suhtlusõigust ja lapse tagastamist ning mis on päritoluliikmesriigis vastavalt käesoleva määruse sätetele tõendatud, on automaatselt tunnustatavad ja täitmisele pööratavad kõikides teistes liikmesriikides, ilma et selleks oleks tarvis täitemenetlust ja ilma et nende tunnustamisele oleks võimalik vastu vaielda.[12] Järelikult peaks tõendi kontroll olema võimalik ka üksnes kohtuotsuse teinud liikmesriigis.

35. Vastupidiselt määrusele nr 2201/2003 ei loobu määrus nr 44/2001 täitemenetlusest. Kuid ka tunnistuse väljastamise menetluses esineb olulisi erinevusi. Määruse nr 2201/2003 raames väljastatakse tõend tingimata üksnes kohtu poolt, samas kui määruse nr 44/2001 artiklis 54 nimetatud tunnistuses võetakse kokku juba olemasolev teave ning pealegi ei pea seda tunnistust väljastama tingimata kohtunik. Lisaks sisaldab üksnes määruse nr 2201/2003 artikkel 43 sõnaselget võimalust tõendi täpsustamiseks kaebuse esitamise kaudu. Määruse nr 44/2001 artikli 34 punkti 2 alusel kättetoimetamise kontrollimise võimalus esineb üksnes siis, kui kohtuotsuse teinud liikmesriigis puudub selles osas vaidlustamise võimalus.

36. Seega välistab võrdlus määrusega nr 2201/2003 määruse nr 44/2001 artiklis 54 nimetatud tunnistuse siduvuse.

ii) Määruse teleoloogiline tõlgendamine

37. Ka määruse artiklis 54 nimetatud tunnistuse mõte ja eesmärk ei välista hagiavalduse kättetoimetamise osas täitmise liikmesriigi kohtu ulatuslikku kontrollipädevust.

38. Nagu nähtub määruse ettevalmistavatest materjalidest, oli tunnistuse sisseviimise eesmärgiks lihtsustada taotluse esitaja jaoks menetluse formaalsete nõuete täitmist. Selle asemel et esitada – nagu see oli ette nähtud varasemates sätetes – erinevaid dokumente, millest tuleks ise leida vajalikud andmed, peab ta nüüd esitama vajaliku teabe ühe tunnistusena.[13]

39. Tunnistuse mõte ja eesmärk on järelikult selles, et lihtsustada ja tõhustada tunnustamist ja täidetavaks kuulutamist esimeses menetluse etapis. Tunnistusega kaob ära ka tõlke vajadus, kuna tüüpvorm ning vastavate numbrite all esitatud andmed on kõikides keeleversioonides ühtsed.

40. Tunnistuse sisu peegeldab seejuures täitmise liikmesriigi kohtu kontrollipädevuse ulatust täitemenetluse esimeses etapis. Selles sisalduvad andmed võimaldavad täidetavaks kuulutamise tingimuste kiiret kontrolli. Nii saab tunnistuse alusel kergesti kontrollida, kas põhikohtuasja pooled on identsed täitemenetluse pooltega ja kas üleüldse on formaalselt tegemist kohtuotsusega, mis kuulub määruse kohaldamisalasse. Artiklis 54 nimetatud tunnistuse mõte ja eesmärk on seega esmajoones lihtsustada menetluslikult täitmismenetluse esimest etappi.

41. Siiski ei oma menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamise kuupäev menetluse esimeses etapis tähtsust, sest artikli 34 punktis 2 toodud keeldumise alust menetluse algatamist käsitleva dokumendi mitteõigeaegse kättetoimetamise puhul võib kontrollida alles täitemenetluse teises etapis, kuid ka selle teises etapis toimuva kontrolli tarvis on kasulik koostada artiklis 54 nimetatud tunnistus selgelt, millega aidatakse kaasa menetluse lihtsustamisele. Kui määrusele eelnenud Brüsseli

12 — Vt määruse nr 2201/2003 põhjendus 23 ja eespool 11. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Aguirre Zarraga, punkt 48.

13 — 14. juuli 1999. aasta seletuskiri ettepanekule võtta vastu nõukogu määrus (EÜ) kohtualluvuse ja kohtuotsuste tunnustamise ja täitmise kohta tsiviil- ja kaubandusasjades (KOM(1999) 348, (lõplik)), lk 26.

konventsiooni artikli 46 punkti 2 kohaselt pidi põhikohtuasjas toimunud kättetoimetamise tõend olema esitatud originaalis või kinnitatud ärakirjana ning tõlgituna, siis artiklis 54 nimetatud tunnistuses üksnes kättetoimetamise kuupäeva esitamine lihtsustab täitemenetlust, kuna nii on kättetoimetamise õigeaegsuse kontrollimise lähtekoht hõlpsasti tuvastatav.

42. Menetluse lihtsustamisega aga tunnistuse mõte ja eesmärk ka piirdub. Määrusest ei tulene täitmenetluse raames teostatava kontrolli ulatuse piirangut.

43. Ei ole ilmne, miks määruse alusel, mis näeb ette veel üksnes kättetoimetamise kuupäeva osas tunnistuse väljastamise ja seega üksnes selliste andmete esitamise, mis tulenevad esitamisele mittekuuluvast kättetoimetamise tõendist, ei kuulu kättetoimetamine enam kontrollimisele. Pigem võiks just seetõttu, et katteta tunnistuse puhul on vea tegemine tõenäolisem kui originaalina esitatava kättetoimetamise tõendi puhul, asuda seisukohale, et ka edaspidi peab täitmise liikmesriigi kohtul olema võimalik kontrollida kättetoimetamist. Artiklis 54 nimetatud tunnistus ei taga õigemaid andmeid kui varem originaalis esitamisele kuulunud kättetoimetamise tõend.

44. Lisaks tuleb ka arvestada, et artiklis 54 nimetatud tunnistusele märgitakse üksnes kättetoimetamise kuupäev. Artikli 34 punkti 2 alusel toimuvas vaidlustamise menetluses tuleb siiski kontrollida, kas menetluse algatamist käsitlev dokument toimetati kostjale kätte piisavalt aegsasti ja niisugusel viisil, et ta oleks saanud end kaitsta. Kättetoimetamise õigeaegsuse kontrollimisel seoses enda kaitsmise võimalusega annab tunnistus seal esitatud kuupäevaga esimese pidepunkti. Tunnistuses puuduvad aga igasugused andmed kättetoimetamise viisi ja laadi kohta; seega ei saa tunnistus selles osas juba algusest peale siduv olla. Loogiliselt ei ole võimalik põhjendada, miks kontrolli alt on välistatud kättetoimetamise kuupäev ja seega kaudselt ka küsimus, kas üldse on kätte toimetatud, samas kui kättetoimetamise viisi ja laadi võib alati kontrollida. Nimelt ei ole neid kättetoimetamise aspekte artikli 34 punkti 2 raames võimalik objektiivselt eristada.

45. Toodud tõlgendus ei ole vastuolus ka liikmesriikide õigusemõistmist puudutava vastastikuse usalduse põhimõttega, mis on määruse aluseks.[14]

46. Kättetoimetamise kahekordne kontroll, nii kohtuotsuse teinud liikmesriigi kohtu kui ka täitmise liikmesriigi apellatsioonikohtu poolt on küll teatud vastuolus vastastikuse usalduse põhimõttega ja eesmärgiga tunnustada kohtuotsuseid kiiresti ja võimalikult lihtsalt. Siiski nähtub määruse nr 44/2001 põhjendusest 18, et see määrus austab ka kostja kaitseõigusi.[15]

47. Kostja õigust õiglasele kohtumenetlusele näitab eelkõige artikli 34 punkt 2, milles takistatakse, et määruse alusel kuulutatakse täidetavaks kohtuotsused, mille suhtes ei olnud kostjal võimalust end otsuse teinud liikmesriigi kohtus kaitsta.[16] Seega kaalutakse omavahel hageja huvi otsuse kiireks tunnustamiseks ja täitmiseks ning tagaseljaotsuse kostja kaitseõigusi.

48. Vastastikuse usalduse põhimõte on täidetud sellega, et artikli 34 punkt 2 viitab esmalt vaidlustamise võimalustele otsuse teinud liikmesriigis ja lubab tunnustamisest keelduda üksnes juhul, kui seal vaidlustamise võimalus puudus. Kui pidada artiklis 54 nimetatud tunnistust täitmise liikmesriigi kohtutele siduvaks, võtaks see võlgnikult igasuguse võimaluse lasta võistlevas menetluses kontrollida tema poolt väidetud hagiavalduse kätte toimetamata jätmist. Artikli 34 punkt 2 on ju alati vaid siis täidetavaks kuulutamisest keeldumise aluseks, kui lisaks menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamata jätmisele ei ole kostja jätnud õigeaegselt algatamata otsuse vaidlustamise

14 — Vt määruse põhjendused 16 ja 17 ning 27. aprilli 2004. aasta otsus kohtuasjas C-159/02: Turner (EKL 2004, lk I-3565, punktid 24 ja 25, ning seal esitatud viited).

15 — Kaitseõigusi tugevdas Euroopa Kohus ka 28. aprilli 2009. aasta otsuses kohtuasjas C-420/07: Apostolides (EKL 2009, lk I-3571, punkt 73).

16 — Vt 14. oktoobri 2004. aasta otsus kohtuasjas C-39/02: Mærsk Olie & Gas (EKL 2004, lk I-9657, punkt 55).

menetlust. Sellisel juhul on aga alles täitemenetluses esimest korda võimalik vaielda võistlevas menetluses hagiavalduse seaduspärase kättetoimetamise üle. Määruse artiklis 54 nimetatud tunnistuse väljastamine ei toimu võistlevas menetluses ja see ei toimu, nagu eespool juba selgitatud, ka tingimata kohtu poolt.

49. Vahejäreldusena võib seega välja tuua, et määruse nr 44/2001 artiklis 54 nimetatud tunnistusele kantud märge menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamise kohta ei ole siduv.

2. Apellatsioonkaebuse esitamise võimaluse kasutamata jätmine

50. Vastavalt artikli 34 punktile 2 koostoimes artikliga 45 ei saa täidetavaks kuulutamisest keelduda juhul, kui kostja ei vaidlustanud päritoluliikmesriigis seda, et talle ei olnud menetluse algatamist käsitlevat dokumenti kätte toimetatud piisavalt aegsasti ja niisugusel viisil, et ta oleks saanud end kaitsta.[17] Selle artikli 34 punktis 2 sisalduva lisatingimuse kohta ei ole eelotsusetaotluse esitanud kohus küsimusi esitanud.

51. Sellegipoolest olen ma seisukohal, et esimesele eelotsuse küsimusele tarviliku vastuse andmisel tuleks puudutada ka seda punkti.

52. Eelotsusetaotlusest nähtub, et Trade Agency tugineb põhikohtuasjas sellele, et ta sai täitmisele kuuluvast tagaseljaotsusest teada alles Lätis toimunud täitemenetluse raames.

53. Kui Ühendkuningriigi õiguse kohaselt oleks võimalik tagaseljaotsuse peale ka veel nii hilja apellatsioonkaebust esitada, kerkiks küsimus, kas artikli 34 punkt 2 kohustab kostjat kohtuotsuse teinud liikmesriigis otsust vaidlustama ka sel juhul, kui ta – nagu käesolevas asjas – sai tagaseljaotsusest teada alles täitemenetluse raames. Või kas ta saab sellisel juhul tugineda otse artikli 34 punktis 2 toodud keeldumise alusele?

54. Artikli 34 punkti 2 sõnastusest ei tulene ajalisi piiranguid vastuväidete esitamise kohustusele kohtuotsuse teinud liikmesriigis. Määruse nr 44/2001 artikli 46 lõige 1 annab täitmise liikmesriigi kohtule, kellele apellatsioonkaebus esitatakse, sõnaselgelt võimaluse menetlus peatada, kui kohtuotsuse teinud liikmesriigis on selle otsuse peale esitatud kaebus. See näitab, et määrus peab võimalikuks olukorda, kus menetlused toimuvad kohtuotsuse teinud liikmesriigis ja selle täitmise liikmesriigis paralleelselt ja ristuvad omavahel.

55. Ajalise piirangu seadmise vastu kostja kohustusele kohtuotsuse teinud liikmesriigis vastuväidete esitamiseks räägib eelkõige määruse mõte ja eesmärk. Määrus soovib nii palju kui võimalik välistada olukorda, kus võlgnik saaks kõrvale hoiduda jõustunud välismaa kohtuotsuste täitmisest.

56. Kui kostjal on tagaseljaotsuse kohta vastuväiteid, siis peab ta need esitama kohtuotsuse teinud liikmesriigis, et üritada seeläbi saavutada kohtuotsuse tühistamist või muutmist. Kostja ei tohiks aga jätta tagaseljaotsust selle teinud liikmesriigis vaidlustamata ja laskma sellel jõustuda, et seejärel sellest jõustunud välismaa kohtuotsusest – üksnes täitmise liikmesriigis – artikli 34 punkti 2 kaudu kõrvale hoiduda.

57. Vastasel juhul oleks kostjal, kellel ei ole kohtuotsuse teinud liikmesriigis mingisugustki vara, kasulikum olukordades, kus tema suhtes on hoolimata menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamata jätmisest või puudustest selle kättetoimetamisel tehtud tagaseljaotsus, see kohtuotsus otsuse tegemise liikmesriigis ikkagi vaidlustamata jätta. Apellatsioonkaebuse esitamisel otsuse teinud liikmesriigis esineb nimelt oht, et kuigi õigeaegse kättetoimetamise ja tagaseljaotsuse tegemise

17 — Eespool 15. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Apostolides, punkt 78.

lubatavuse küsimustes võidakse edukas olla, siis seejärel võib kostja aga asja sisulise arutelu raames siiski kaotajaks pooleks osutuda. Kohtuotsuse teinud liikmesriigis apellatsioonkaebuse esitamise asemel aga täitemenetluses artikli 34 punktile 2 tuginedes on täitmise liikmesriigis selle kohtuotsuse alusel täitmine lõplikult võimatu, kusjuures kontrollitakse üksnes tagaseljaotsuse tegemise küsimust.

58. Euroopa Kohus ei pea aga artikli 34 punkti 2 raames küsimuse osas, kas kostjal oli võimalus apellatsioonkaebus esitada, piisavaks vaid kostja teadmist tagaseljaotsuse olemasolust, vaid nõuab, et see oleks talle kätte toimetatud. Kostjal on selle seisukoha järgi võimalus end kaitsta tagaseljaotsuse vastu siis, kui ta on tõepoolest teadlik selle sisust, kuna see otsus on talle kätte toimetatud või teatavaks tehtud piisavalt aegsasti, et ta saaks end kaitsta otsuse teinud riigi kohtus. [18]

59. Minu arvates piisab kohtuotsuse ASML nõuete täitmiseks sellest, kui tagaseljaotsuse toimetab kätte täitmise liikmesriik.

60. Lõpuks sätestab määruse artikli 42 lõige 2, et „[t]äitmismäärus toimetatakse poolele, kelle vastu täitmist taotletakse, koos kohtuotsusega, kui seda kõnealusele poolele pole juba kätte toimetatud". „Kohtuotsuseks" nimetatud sätte tähenduses saab olla üksnes kohtuotsus, mille täitmist taotletakse. [19]

61. Seega lähtub määrus ise võimalusest, et tagaseljaotsus toimetatakse võlgnikule kätte alles täitemenetluse raames. Seega oleks õige järeldada, et kättetoimetamiseks Euroopa Kohtu otsuses ASML esitatud praktika tähenduses piisaks ka kättetoimetamisest täitmise liikmesriigi poolt koos täitmismäärusega. [20] Kohtuasja ASML põhikohtuasjas ei olnud tagaseljaotsust kätte toimetatud ka mitte koos täitmismäärusega. [21]

62. Seetõttu piisab põhimõtteliselt täitmise liikmesriigi poolt täitemenetluse raames kohtuotsuse kättetoimetamisest, kui kostjale jääb piisavalt aega tegelikult vastu vaielda teises liikmesriigis tehtud kohtuotsusele.

63. Käesolevat kohtuasja iseloomustab ka üks erisus, mis on ka teise eelotsuse küsimuse ese. Inglise tagaseljaotsust eristab teistest see, et seda põhjendatakse üksnes kostja vastuse puudumisega ning see ei sisalda täiendavat nõude põhjendatuse analüüsi. Euroopa Kohus rõhutas kohtuasjas ASML tagaseljaotsuste kättetoimetamise tähtsuse osas, et tegelik vaidlustamisvõimalus nõuab, et kostjal oleks võimalus tutvuda tagaselja langetatud otsuse põhjendustega, et neid tõhusalt vaidlustada. [22]

64. Artikli 34 punktis 2 ette nähtud tunnustamisest keeldumise aluse osas tuleb tagaseljaotsuse puuduvat või puudulikku põhjendatust vaadelda koos apellatsioonkaebuse esitamise tingimuste ja takistustega. Ühendkuningriigi valitsus viitas sellele, et tagaseljaotsuse põhjendus nähtub hagiavaldusest ja nn *Particulars of Claim*'ist, millest ilmnevad asjaolude ja nõude õigusliku põhjenduse üksikasjad. Eelotsusetaotlusest ei nähtu otseselt, kas kostjale toimetati koos täitmismäärusega kätte üksnes tagaseljaotsus või ka hagiavaldus. Kui hagiavaldust kätte ei toimetatud, võib lähtuda sellest, et tal ei olnud võimalik tagaseljaotsust tõhusalt vaidlustada. Vaata siinkohal teisele eelotsuse küsimusele vastamisel toodud seisukohti. Lõplikult peab seda küsimust selgitama eelotsusetaotluse esitanud kohus.

3. Vastus esimesele eelotsuse küsimusele

65. Esimesele eelotsuse küsimusele tuleb vastata nii, et määruse nr 44/2001 artiklis 54 nimetatud tunnistusele kantud märge menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamise kohta ei ole siduv, vaid seda võib kohtunik täitmismääruse peale esitatud apellatsioonkaebuse menetlemise raames üle kontrollida. Asjaolu, et kostjale toimetati tagaseljaotsus kätte alles kohtuotsuse täitmise liikmesriigi

18 — Eespool 7. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus ASML, punkt 49.

19 — Samal seisukohal ka kohtujurist Léger 28. septembri 2006. aasta ettepanekus kohtuasjas ASML (EKL 2006, lk I-12041).

20 — Vt selle kohta 14. märtsi 1996. aasta otsus kohtuasjas C-275/94: Van der Linden (EKL 1996, lk I-1393).

21 — Eespool 19. joonealuses märkuses viidatud kohtujurist Léger' ettepanek kohtuasjas ASML, punkt 91 jj.

22 — Eespool 7. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus ASML, punkt 35.

kohtu poolt koos täitmismäärusega, ei vabasta teda artikli 34 punktis 2 toodud kohustusest vaidlustada tagaseljaotsus otsuse teinud liikmesriigis niipea kui ta sai tagaseljaotsusega või talle kätte toimetatud muude dokumentidega teada tagaseljaotsuse põhjendustest selliselt, et tal on võimalik neid tõhusalt vaidlustada.

B. *Teine eelotsuse küsimus*

66. Teise eelotsuse küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus teada, kas tagaseljaotsus, mis on tehtud ilma hagi asjaolusid ja seega ka selle sisulist põhjendatust kontrollimata, on kooskõlas õigusega õiglasele kohtulikule arutamisele põhiõiguste harta artikli 47 tähenduses.

67. See küsimus kerkib seoses artikli 34 punktis 1 sisalduva avaliku korra tingimusega, mille kohaselt võib koostoimes artikliga 45 täidetavaks kuulutamisest keelduda juhul, kui täitmiseks esitatud kohtuotsuse tunnustamine oleks selgelt vastuolus selle liikmesriigi avaliku korraga, kus tunnustamist taotletakse.

68. Sissejuhatavalt tuleb selgitada, et seoses tagaseljaotsusega kuulub artikli 34 punktis 1 sisalduv avaliku korra tingimus kohaldamisele ainult niivõrd, kuivõrd kohaldamisele ei tule mõni muu alus, nagu selleks on näiteks artikli 34 punktis 2 sisalduv erijuhtum seoses avaliku korra tingimuste rikkumisega hagiavalduse kättetoimetamata jätmise tõttu. Nimelt sisaldab punkt 2 tagaseljaotsuse tunnustamisest ja täitmisest keeldumise osas menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamata jätmise tõttu iseseisvat ja ammendavat regulatsiooni, selles osas ei saa keeldumisel tugineda punktile 1.

1. Avaliku korra tingimus Euroopa Kohtu praktikas

69. Euroopa Kohus on oma otsuses kohtuasjas Krombach märkinud ajaliselt eelnenud Brüsseli konventsiooni sätete kohta, et Euroopa Kohtu ülesandeks ei ole otsustada osalisriigi avaliku korra sisu üle. Samas on Euroopa Kohtu pädevuses kontrollida piire, mille raames liikmesriigi kohus võib siseriiklikule avalikule korrale tugineda, kui ta soovib keelduda tunnustamast välisriigi kohtu otsust.[23]

70. Avaliku korra tingimuse kasutamine on Brüsseli konventsiooni käsitleva Euroopa Kohtu praktika kohaselt lubatud üksnes juhtudel, kui mõnes teises osalisriigis tehtud otsuse tunnustamine või täitmine riivaks vastuvõetamatul moel selle riigi õiguskorda, kus otsuse tunnustamist või täitmist taotletakse, kuna see rikuks mõnda õiguse aluspõhimõtet. Rikkumine peab kujutama endast selle liikmesriigi õiguskorras, kus täitmist taotletakse, olulise tähtsusega õigusnormi või selles õiguskorras põhiõigusena käsitletava õiguse *selget rikkumist*.[24]

71. See kohtupraktika tuleb üle kanda artikli 34 punkti 1 tõlgendusele, seda enam et määruse andja võttis sõnastamisel aluseks Euroopa Kohtu märkused: avaliku korra selge rikkumise nõuet võttis määruse andja nüüd artikli 34 punktis 1 sõnaselgelt arvesse.

72. Siseriiklik kohus ei ületa seega igatahes talle avaliku korra rikkumise tuvastamisele seatud piire, kui liikmesriigi avaliku korra tagamise nõuded hoiavad ära Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga ning liidu õiguskorraga tagatud põhiõiguste ilmselge rikkumise.[25]

23 — 28. märtsi 2000. aasta otsus kohtuasjas C-7/98: Krombach (EKL 2000, lk I-1935, punkt 23) ja 2. aprilli 2009. aasta otsus kohtuasjas C-394/07: Gambazzi (EKL 2009, lk I-2563, punkt 26).

24 — Eespool 23. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused Krombach, punkt 37, ja Gambazzi, punkt 27.

25 — Vt selle kohta eespool 23. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsused Krombach, punktid 38 ja 39, ja Gambazzi, punkt 28.

73. Siinkohal ei pea puudutama küsimust, kas siseriiklik avalik kord võib erandkorras sisaldada ka kaugemale ulatuvaid nõudeid või peab see kokkuvõttes siiski alati sisuliselt vastama liidu põhiõigustest tulenevale avalikule korrale, kuna eelotsusetaotluse esitanud kohus küsis sõnaselgelt üksnes põhiõiguste harta artiklist 47 tulenevate nõuete kohta.

74. Vastavalt artikli 47 teisele lõigule on igaühel õigus õiglasele kohtulikule arutamisele.

75. Harta artikli 52 lõikes 3 sätestatud ühtlustamise nõudest tuleneb, et selles sisalduvate selliste õiguste tähendus ja ulatus, mis vastavad EIÕK-ga tagatud õigustele, on samad, mis neile on EIÕK-ga ette nähtud. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele on sätestatud EIÕK artiklis 6. Seega tuleb harta artiklile 47 omistada samasugune tähendus ja ulatus, nagu on EIÕK artiklil 6, nii nagu seda on tõlgendatud Euroopa Inimõiguste Kohtu praktikas. [26]

76. Kaitseõiguste teostamisel on õiglase kohtuliku arutamise korraldamise ja kulgemise juures äärmiselt tähtis roll. [27] Kaitseõiguste hulka kuulub kostja õigus olla ära kuulatud. Seega on põhiõigust õiglasele kohtulikule arutamisele riivatud juhul, kui kostjal ei ole tsiviilkohtumenetluses tõhusat võimalust enne kohtu otsuse langetamist esitada hagi nõuetele vastuväiteid ja seega olla ära kuulatud.

77. Õigus olla ära kuulatud ei ulatu aga nii kaugele, et kohus võib otsuse langetada alles siis, kui kostja on hagi nõuete suhtes tegelikult oma seisukoha avaldanud. Õigus olla ära kuulatud on tagatud pigem juba siis, kui kostjale anti selleks tõhus võimalus. Kui ta seda võimalust ei kasuta, kuulub see tema vastutusalasse, ta võib sellest nimelt ka loobuda. [28]

78. Nimelt ei ole menetlusõigused tagatud piiranguteta. Need piirangud peavad aga olema tegelikus vastavuses kõnealuste meetmetega taotletava üldise huvi eesmärkidega ega tohi taotletavat eesmärki silmas pidades kujutada endast selliselt tagatud õiguste ilmset ega ebaproportsionaalset rikkumist. [29]

79. Eelkõige on kaitseõigused teatud konfliktis neile vastanduvate menetluse vastaspoole menetluslike põhiõigustega, nagu näiteks põhiõiguslikult tagatud õigus pöörduda oma õiguste kaitseks riigi poolt korraldatud kohtusüsteemi poole ja sellega seotud õigus kohtupidamisele mõistliku aja jooksul. Tagaseljaotsust puudutavad menetlusnormid loovad selles osas tasakaalu ning tõmbavad seega piirid õigusele olla ära kuulatud. Need normid on sätestatud tagamaks korrakohast õigusemõistmist ning hageja õigust õiguskaitse saamiseks mõistliku aja jooksul. Kui kostja jätab hagiavaldusele vastamata, siis see ei saa menetlust seisma panna.

80. Järelikult võib eeldada, et kõikide liikmesriikide õiguskorrad tunnevad tagaseljaotsust, selle tegemise võimaluse näeb ette ka Euroopa Kohtu kodukord. [30]

81. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused täitmiseks esitatud kohtuotsuse kooskõla kohta avaliku korraga ei põhine seetõttu ka üksnes sellel, et tegemist on tagaseljaotsusega, mis on tehtud ilma kostja eelnevat seisukohta kuulamata. Ka Läti õigus tunneb, nagu komisjon märkis, tagaseljaotsust. Eelotsusetaotluse esitanud kohtu kahtlused on pigem seotud asjaoluga, et käesolevas asjas ei ole kohtuotsuse teinud liikmesriigi menetlusõiguse järgi tagaseljaotsuse tegemisel kontrollitud seda, kas hageja väidete alusel võis selline nõue tegelikult tekkida ja kohtuotsuses puudub ka sisuline põhjendus.

26 — Vt vastavalt 14. veebruari 2008. aasta otsus kohtuasjas C-450/06: Varec (EKL 2008, lk I-581, punkt 48) ja 5. oktoobri 2010. aasta otsus kohtuasjas C-400/10 PPU: McB. (EKL 2010, lk I-8965, punkt 53).

27 — Eespool 23. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Gambazzi, punkt 28.

28 — Euroopa Inimõiguste Kohtu 22. detsembri 2009. aasta otsus kohtuasjas Makarenko *vs*. Venemaa (avaldus nr 5962/03, § 135), milles kohus otsustas, et menetlusosaline võib loobuda kohtuistungil osalemisest. Selline loobumine peab olema ühetähenduslik ja sellega peavad kaasnema teatud miinimumtagatised, mis olenevad selle õiguse tähtsusest, millest loobutakse.

29 — Eespool 23. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Gambazzi, punkt 29.

30 — Vt Euroopa Kohtu kodukorra artikkel 94.

2. Kohtuotsuse puuduv põhjendus

82. Euroopa Inimõiguste Kohus leiab oma väljakujunenud praktikas, et õigus õiglasele kohtulikule arutamisele EIÕK artikli 6 järgi hõlmab põhimõtteliselt kohtu kohustust oma otsuseid põhjendada [31]

83. Samas on Euroopa Inimõiguste Kohus viidanud korduvalt sellele, et põhjendamiskohustusele ei saa seada liiga kõrgeid nõudeid ja need võivad erineda tulenevalt otsuse liigist ja iga üksikjuhu asjaoludest. [32] Seejuures tuleb eelkõige arvesse võtta otsuse liiki ja erisusi liikmesriikide õiguskordades.

84. Kohtuotsuste põhjendamiskohustusel on seejuures kahesugune eesmärk. Esiteks tuleb sellega tagada õigus olla ära kuulatud, st et kohus hindab piisavalt poolte seisukohti. [33] See aspekt ei tohiks tähtsust omada kostja vastu tehtud tagaseljaotsuse puhul, millega hagi rahuldatakse. Nimelt ei ole kostja sellisel juhul oma seisukohti esitanud ja neid ei saa ka põhjendatud kohtuotsuses mainida.

85. Teiseks peab aga põhjendamiskohustus asetama kohtumenetluses kaotanud poole olukorda, kus ta saab olemasolevaid edasikaebamisvõimalusi tõhusalt kasutada. Kaotanud pool peab aru saama, miks kohtuotsus tema kahjuks tehti. Vastasel juhul ei saaks määratleda ka otsuse materiaalse seadusjõu ulatust ning hageja võiks näiteks sama nõude alusel nõuda veel ühe kohtuotsuse tegemist.

86. See teine aspekt omab tähtsust just eelkõige tagaseljaotsuste puhul. Seejuures peab põhjendamiskohustuse ulatus vastama nõuetele, mis on seatud õiguskaitsevahendi esitamisele. Mida rangemad on tagaseljaotsuse peale õiguskaitsevahendi esitamise tingimused, seda kõrgemad on ka nõuded tagaseljaotsuse põhjendustele. Kaotanud pool peab aru saama, milliste asjaolude ja õiguslike küsimuste osas ta peab seisukoha esitama, et tema kaebus tagaseljaotsuse peale võiks olla edukas. Ainult sellisel juhul on tagatud tema õigus õiglasele kohtulikule arutamisele.

87. Ühendkuningriigi valitsus rõhutas Euroopa Kohtu menetluses algselt, et *default judgment* ei ole täielikult põhjendamata. Põhjendus on aga lühike, kohtuotsust põhjendatakse üksnes kostjapoolse seisukoha esitamata jätmisega. Lisaks viitas ta sellele, et tagaseljaotsust võib teha üksnes juhul, kui kostjale on nõuetekohaselt kätte toimetatud nii hagiavaldus kui ka *Particulars of Claim*. Viimane sisaldab hagi nõuet ja selle aluseks olevate asjaolude põhjalikku esitust.

88. Otsustav ei ole see, et need andmed pärinevad hagejalt endalt ja et kohus on need nii-öelda ainult edastanud. Põhjendamiskohustus on täidetud juhul, kui kostjat on hagi nõudest ja selle aluseks olevatest asjaoludest teavitatud sellisel viisil, et ta saab tagaseljaotsust tõhusalt vaidlustada.

89. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele ei nõua tingimata, et kohus esitaks asjaolud kohtuotsuses ise enda sõnadega, kui on olemas juba mingi muu asjaolude kokkuvõte, millele ei ole vastu vaieldud ja millele otsuses sõnaselgelt viidatakse. Kui tagaseljaotsuse peale kaebuse esitamisele ei ole seatud suuri takistusi, mis nõuaksid kohtuotsuse üksikasjalike põhjenduste tundmist, ei ole tegemist ka kaitseõiguste rikkumisega. Eelotsusetaotluse esitanud kohus peab seetõttu hindama kogumis kaebuse esitamisele seatud tingimusi ja sellekohast teavet, mis oli kostja käsutuses tulenevalt kohtuotsusest, hagiavaldusest ja muudest talle kättetoimetatud dokumentidest.

31 — Euroopa Inimõiguste Kohtu 27. septembri 2001. aasta otsus kohtuasjas Hirvisaari *vs.* Soome (avaldus nr 49684/99, § 30), 9. detsembri 1994. aasta otsus kohtuasjas Ruiz Torija *vs.* Hispaania (avaldus nr 18390/91, § 29) ja 19. veebruari 1998. aasta otsus kohtuasjas Higgins *vs.* Prantsusmaa (avaldus nr 20124/92, *Recueil des arrêts et décisions* 1998-I, § 42).

32 — Eespool 31. joonealuses märkuses viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus kohtuasjas Ruiz Torija *vs.* Hispaania, § 29, ja Euroopa Inimõiguste Kohtu 19. aprilli 1994. aasta otsus kohtuasjas Van de Hurk *vs.* Madalmaad (avaldus nr 16034/90, § 61).

33 — Euroopa Inimõiguste Kohtu 21. mai 2002. aasta otsus kohtuasjas Jokela *vs.* Soome (avaldus nr 28856/95, § 72 ja 73) ja Euroopa Inimõiguste Kohtu 27. juuli 2006. aasta otsus kohtuasjas Nedzela *vs.* Prantsusmaa (avaldus nr 73695/01, § 55).

3. Hagi asjaolude kontrollimata jätmine

90. Järgmiseks tuleb veel uurida küsimust, kas õigust õiglasele kohtulikule arutamisele on rikutud juhul, kui kohus teeb tagaseljaotsuse ilma eelnevalt hagi asjaolusid kontrollimata, st ta ei kontrolli, kas kohaldatud õigusnormide alusel võib hageja nõude tema esitatud asjaoludel rahuldada.

91. Õigus õiglasele kohtulikule arutamisele nõuab küll põhimõtteliselt, et faktilisi ja õiguslikke asjaolusid uuritakse võistlevas menetluses [34], st et arvesse võetakse nii hageja kui ka kostja väiteid. Käesolevas asjas on tegemist tagaseljaotsusega, milles on esitatud üksnes hageja seisukoht.

92. Ühendkuningriigi valitsus tõi enda menetluse ülesehituse ühe õigustusena välja menetlusökonoomia. Nimelt ei soovita menetlustes, kus kostja enda vastust ei esita, kohustada kohtuid kontrolli teostama. Teiseks õigustab õiguslike asjaolude kontrolli ärajätmist Inglise tsiviilkohtumenetluse ülesehitus, kus pooled peavad põhimõtteliselt ise esitama õiguslikud seisukohad ja põhimõte *iura novit curia* – kohus tunneb õigust (ja kohaldab seda omal algatusel) – ei kehti piiranguteta [35]. Selline argumentatsioon on kooskõlas põhiõigusega õiglasele kohtulikule arutamisele.

93. Kui pool otsustab ennast tema vastu suunatud hagiavaldusest teades mitte kaitsta, lepib ta enda suhtes negatiivse kohtuotsuse tegemisega. Ta teab, mida temalt hagis nõutakse ja et teda ähvardab kohtumenetluses allajäämine. Kui ta sellest hoolimata hagile vastu ei vaidle, ei kohusta minu arvates õigus õiglasele kohtulikule arutamisele tingimata, et vastuse esitamata jätnud kostjat tuleks lisaks kaitsta asjaolude kontrollimise abil sisuliselt tema suhtes võib-olla ebaõige kohtuotsuse tegemise eest. Oht ilma asjaolusid kontrollimata materiaalõiguslikult ebaõige otsuse tegemiseks puudutab materiaalse ja menetlusliku tõe kompleksset probleemistikku. Kostja menetluslik põhiõigus on siiski piisavalt tagatud, kui tal oli võimalus enda seisukoha tõhusaks esitamiseks ja talle on avatud võimalus vaidlustada tagaseljaotsuse tegemine.

94. Selles osas erinevad käesoleva asja asjaolud nendest asjaoludest, mis olid aluseks kohtuasjale Gambazzi. Selles oli tegemist kohtu poolt määratud karistusega, millega kostja *menetlusest kõrvaldati*. Kuigi kostja soovis menetluses osaleda, välistati ta edasisest menetlusest ja käsitati teda kui kostjat, kes ei ole kohtusse ilmunud, sest ta ei olnud täitnud eelnevalt selle menetluse raames tehtud määrusest tulenevaid kohustusi. Sellega seoses pidas Euroopa Kohus kogumis hinnangu andmisel oluliseks, kas kostja vastu esitatud nõuete põhjendatust selles menetluse staadiumis või sellele eelnevas staadiumis uuriti ja kas kostjal oli selles menetluse staadiumis või sellele eelnevas staadiumis võimalus selle kohta oma arvamust avaldada ning kas tal oli selle suhtes edasikaebeõigus. [36]

95. Ka Euroopa Parlamendi ja nõukogu 12. detsembri 2006. aasta määrus (EÜ) nr 1896/2006, millega luuakse Euroopa maksekäsumenetlus, [37] ei tunne kokkuvõttes üldist asjaolude kontrollimise kohustust. Vastavalt artikli 11 lõike 1 punktile b lükkab kohus avalduse põhjendamatuse tõttu tagasi üksnes juhul, kui nõue on selgelt põhjendamatu.

4. Vastus teisele eelotsuse küsimusele

96. Teisele eelotsuse küsimusele tuleb vastata nii, et selle liikmesriigi kohus, kus kohtuotsuse täitmist taotletakse, võib asjaolu, et kohtuotsuse teinud liikmesriigi kohus tegi tagaseljaotsuse ilma hagiavalduse asjaolusid kontrollimata ning tagaseljaotsus ei sisaldanud lisaks sellele, et kostja jättis vastuse esitamata, teisi seisukohti hagi sisulise põhjendatuse kohta, määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 sisalduva

34 — Eespool 33. joonealuses märkuses viidatud Euroopa Inimõiguste Kohtu otsus kohtuasjas Jokela *vs.* Soome, § 72.

35 — Vt selle kohta näitena kohtujurist Jacobsi 15. juuni 1995. aasta ettepanek liidetud kohtuasjades C-430/93 ja C-431/93: van Schijndel ja van Veen (EKL 1995, lk I-4705, punktid 33–37).

36 — Eespool 23. joonealuses märkuses viidatud kohtuotsus Gambazzi, punkt 45.

37 — ELT L 399, lk 1.

avaliku korra tingimusest tulenevalt arvesse võtta üksnes juhul, kui ta kostja käsutuses olnud informatsiooni ja nõuete, mis otsuse tegemise liikmesriigi õigus seab edasikaebuse esitamisele, kogumis hindamisel jõuab järeldusele, et kostja ei saanud ennast kohtuotsuse puuduva põhjenduse tõttu tagaseljaotsuse vastu tõhusalt kaitsta.

VI. Ettepanek

97. Tuginedes eelnevale, teen Euroopa Kohtule ettepaneku vastata eelotsuse küsimustele järgmiselt:

1. Määruse (EÜ) nr 44/2001 artiklis 54 nimetatud tunnistusele kantud märge menetluse algatamist käsitleva dokumendi kättetoimetamise kohta ei ole siduv, vaid seda võib kohtunik täitmismääruse peale esitatud apellatsioonkaebuse menetlemise raames üle kontrollida. Asjaolu, et kostjale toimetati tagaseljaotsus kätte alles kohtuotsuse täitmise liikmesriigi kohtu poolt koos täitmismäärusega, ei vabasta teda artikli 34 punktis 2 toodud kohustusest vaidlustada tagaseljaotsus otsuse teinud liikmesriigis niipea, kui ta sai tagaseljaotsusega või talle kätte toimetatud muude dokumentidega teada tagaseljaotsuse põhjendustest selliselt, et tal on võimalik neid tõhusalt vaidlustada.

2. Selle liikmesriigi kohus, kus kohtuotsuse täitmist taotletakse, võib asjaolu, et kohtuotsuse teinud liikmesriigi kohus tegi tagaseljaotsuse ilma hagiavalduse asjaolusid kontrollimata ning tagaseljaotsus ei sisaldanud lisaks sellele, et kostja jättis vastuse esitamata, teisi seisukohti hagi sisulise põhjendatuse kohta, määruse nr 44/2001 artikli 34 punktis 1 sisalduva avaliku korra tingimusest tulenevalt arvesse võtta üksnes juhul, kui ta kostja käsutuses olnud informatsiooni ja nõuete, mis otsuse tegemise liikmesriigi õigus seab edasikaebuse esitamisele, kogumis hindamisel jõuab järeldusele, et kostja ei saanud ennast kohtuotsuse puuduva põhjenduse tõttu tagaseljaotsuse vastu tõhusalt kaitsta.